

Jenny.ekman@natureskyddsforeningen.se

5 september 2023

Jordbruket ur biets perspektiv

Naturskyddsföreningen

Agenda och utgångspunkter

- Binas ekologi
- Biet som viktig ambassadör
- Svenskt jordbruk
- Kampanjer

Bin

- Ca 270 arter i Sverige, varav 37 humlor
- 1/3 rödlistade
- Hot:
  - Förändrade livsmiljöer
  - Mat- och bostadsbrist
  - Kemiska bekämpningsmedel
  - Klimatförändringar
- Flera andra pollinatörer som gynnas av liknande åtgärder, tex fjärilar, blomflugor och skalbaggar.

Varför behöver vi bin och andra pollinatörer?

- Pollinerar 1/3 av maten vi äter i volym
  - 75% av jordbruksgrödorna
  - 90% av C-vitaminen
  - 90% av de vilda växterna
- Grödor antingen helt beroende av pollinering, eller får bättre skörd
- Lägre skördar börjar märkas globalt
- Pollinering blir extra viktigt vid stress, tex torka
- ...och givetvis för sin egen skull

Pollination loss removes healthy foods from global diets,
increases chronic diseases causing excess deaths

Artrikedomen är viktig!

- Olika egenskaper
  - Storlek
  - Tunglängd
  - Flygtider
  - Värdväxter, bomiljöer
  - Sociala beteenden
- Resiliens
- Antal arter som pollinerar förbättrar pollineringen, tex på jordgubbar
- Vilda bin och honungsbin

Naturbetesmarker

- Mer eller mindre öppen gräsmark
- Aldrig plöjd eller gödslad
- Behöver betas och hållas öppen
- Näringfattiga och blomrika
- Variation ger biologisk mångfald
- Riskerar att växa igen
- Slätterängar: Traditionellt slagna med lie för vinterfoder.
- 1/3 finns kvar jämfört med slutet av 1800-talet

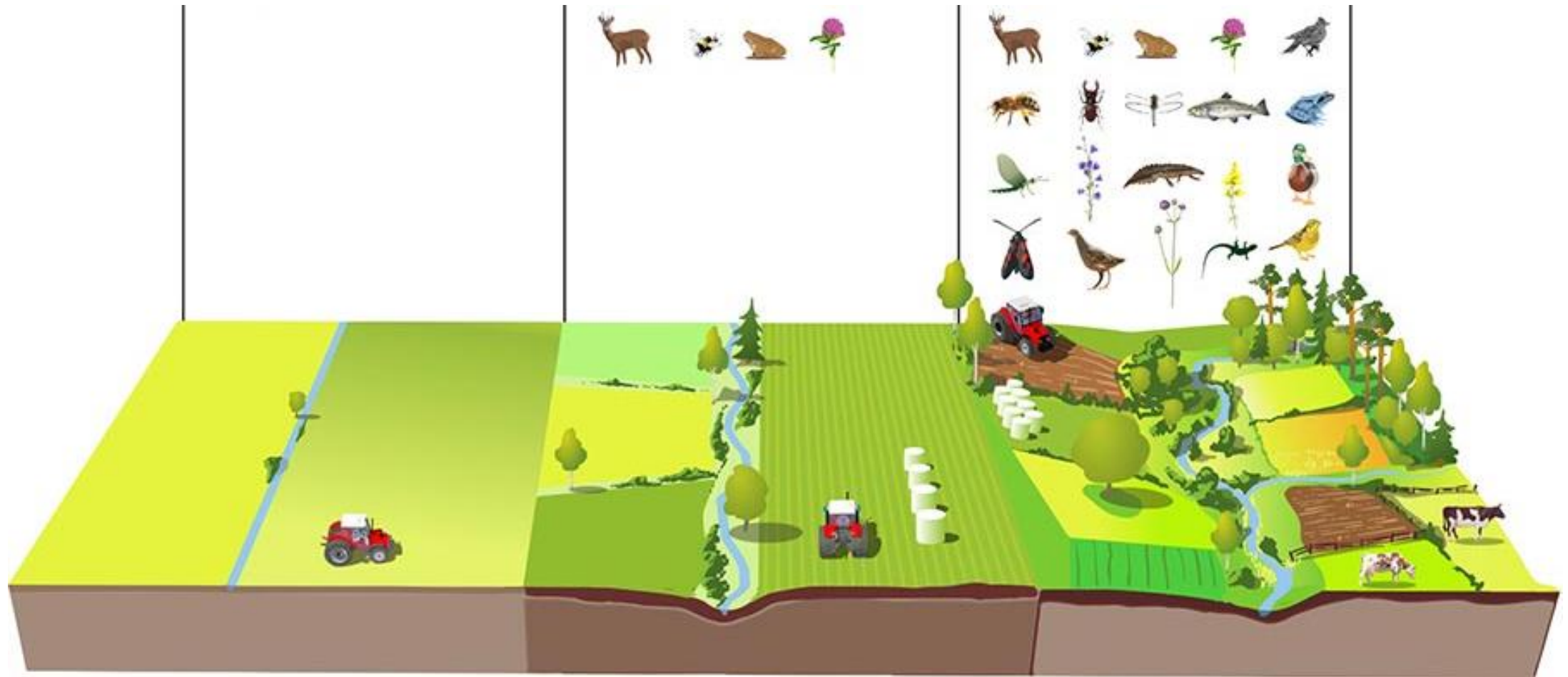
Andra småbiotoper

- Åkerholmar, kantzoner och annan variation i landskapet
- Vägkanter och annan infrastruktur
- För andra organismer: Våtmarker och diken

Naturskyddsforeningen

Bekämpningsmedel

- Till för att skydda grödan, ge högre skördar.
- Insektsmedel, ogräsmedel, svampmedel
- Påverkar på flera sätt:
  - Direkt dödlighet (det som mäts)
  - Indirekt påverkan: Matsmältning, fortplantning, navigation...
  - Lägre mattillgång

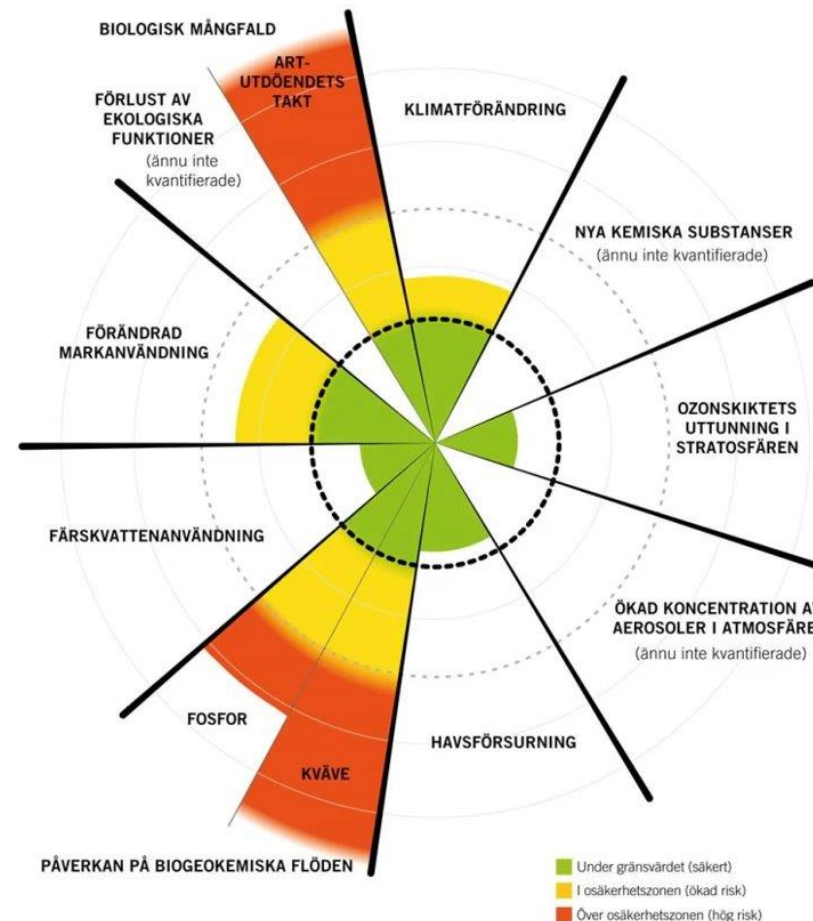
Jordbrukets utveckling- två typer av hot

- Storleksrationalisering
- Intensifiering
  - Större fält, mindre variation.
  - Mer intensiv odling, mer gödsel och bekämpningsmedel
- Nedlagda lantbruk
  - Igenväxning
- Ekonomiska utmaningar

Konstgödsel

- Hög tillförsel av nytt kväve
  - Övergödning
  - Överstiger planetära gränser
  - Lustgas
- Kväve fixeras från luften
- Energikrävande process
  - (Främst) fossilt bränsle
- Fosfor från gruvor
  - Ändlig resurs
- Hög klimatpåverkan

Naturskyddsföreningens arbete inom jordbruk

- Utgår från jordbrukspolicyn
- Kampanjer, konsumentinformation, politisk påverkan, branschdialoger, projekt...
- Ekologiskt jordbruk
- Betesmarker
- Pollinatörer
- Våtmarker
- Bekämpningsmedel
- Projekt: Lantbruket och den biologiska mångfalden

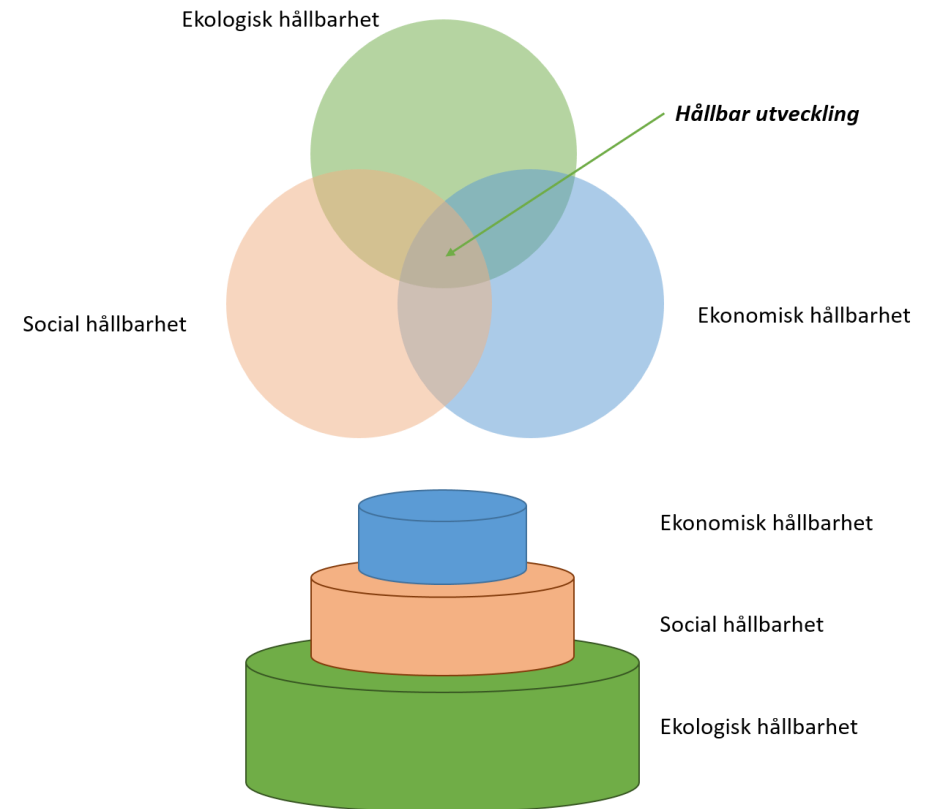
Utgångspunkter

- Jordbruket behövs för att producera mat
- Aktivt jordbruk en förutsättning för biologisk mångfald
- Innebär idag dock stora problem:
  - Klimatpåverkan
  - Minskning av biologisk mångfald pga
    - Intensivt brukande, homogent landskap
    - Igenväxning och nedlagda gårdar
    - Globalt även avverkning
- Lönsamhet en förutsättning- men hur?

Lönsamhet inom vilket system?

- Bristande lönsamhet ett problem idag
- Lönsamhet och miljö fungerar ofta som två separata åtgärder
- Global konkurrens och prispress
- Vad ska Sverige konkurrera med?

Nya rapporten

- Lantbruket, samhället och den biologiska mångfalden
- Varför ser jordbruket ut som det gör idag? Vilka utmaningar finns, var vill vi och hur ska vi ta oss dit? Varför är vi inte där idag?
- Målkonflikt mellan fokus på ökad avkastning/billig mat och biologisk mångfald.
- Betydligt större system än enskilda lantbrukare!
- Global marknad

Vad styr jordbruket i Sverige?

- Marknad
- Lagar
- CAP: Jordbrukarstöd
- Skatter och avgifter
- Livsmedelsstrategin
- EU- processer

Ekos "klassiska" miljöfördelar:

- **Inga naturfrämmande bekämpningsmedel** = högre biologisk mångfald
- **Inget konstgödsel** = mindre övergödning, mindre klimatpåverkan, högre mullhalt..
- **Ökad självförsörjningsgrad** = mindre sårbarhet i matförsörjningen när vi inte behöver importera insatsmedel
- **Ett schysstare liv** för djuren
- **Mer kretslopp**
- **Och systemperspektivet!**

Ekologiskt jordbruk

- Fler förebyggande åtgärder
- Mer cirkulär och lokal resursanvändning
- Djurvälstånd: Längre betesperiod, utevistelse för alla djur
- Mer vall, mer grovfoder och egen foderproduktion
- Idag ca 20% av jordbruksmarken i Sverige

Forskning kring ekologiskt jordbruk

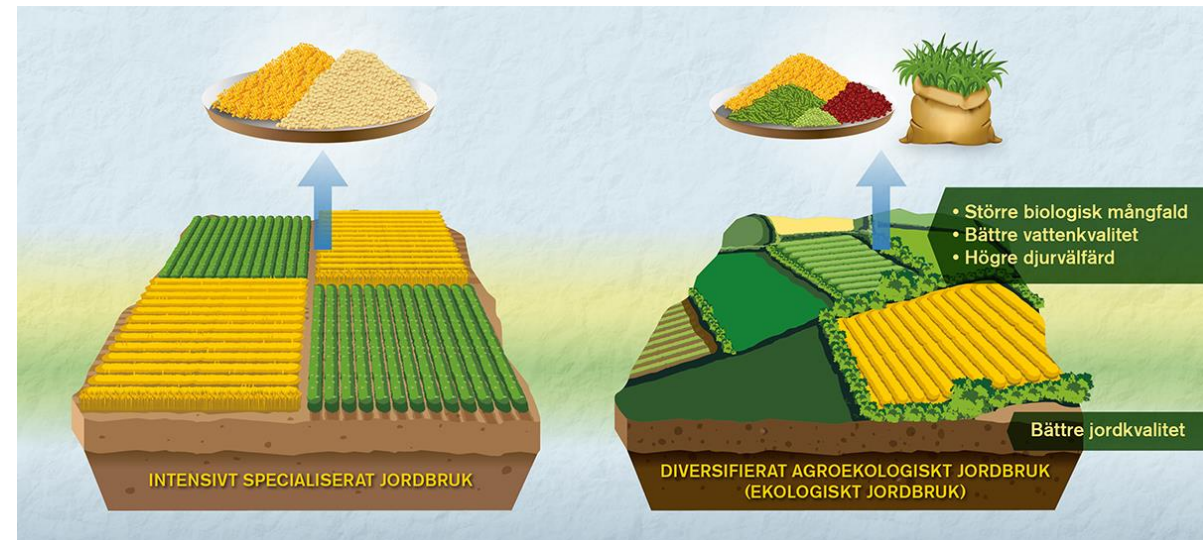
- Högre biologisk mångfald
  - 30% generellt
  - 50% fler arter av pollinatörer och växter
- Övergödning och klimat
  - Lägre påverkan per hektar
  - Likvärdigt per kg gröda (klimat)
- Avkastningsnivåer → markanvändning

Skördenivåer

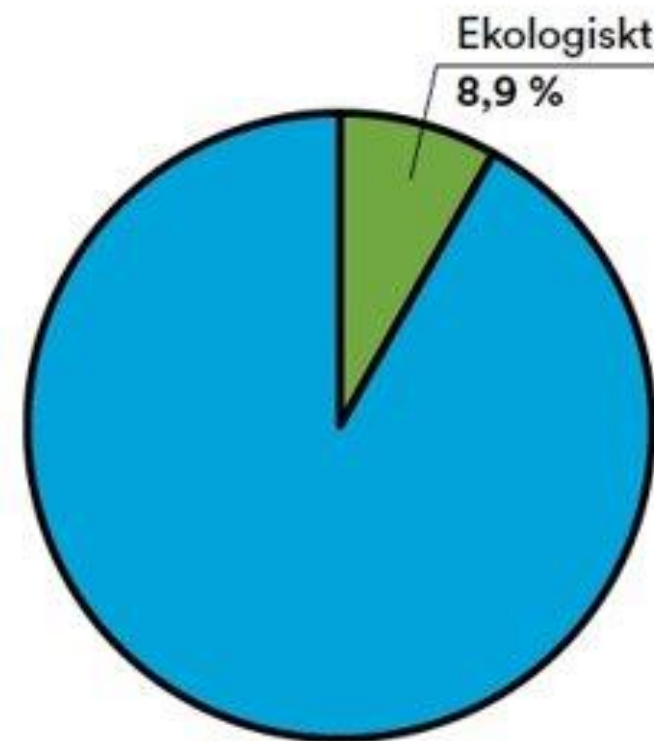
- Ekologiskt har något lägre avkastning
- Hänger samman med en del av miljönyttan
- Samtidigt som...
  - Vi slänger 1/3 av maten
  - 70% av åkermarken används till djurfoder
  - Skev fördelning av mat i världen
- Vad ska jordbruket producera?

Vad behövs för mer ekologisk produktion?

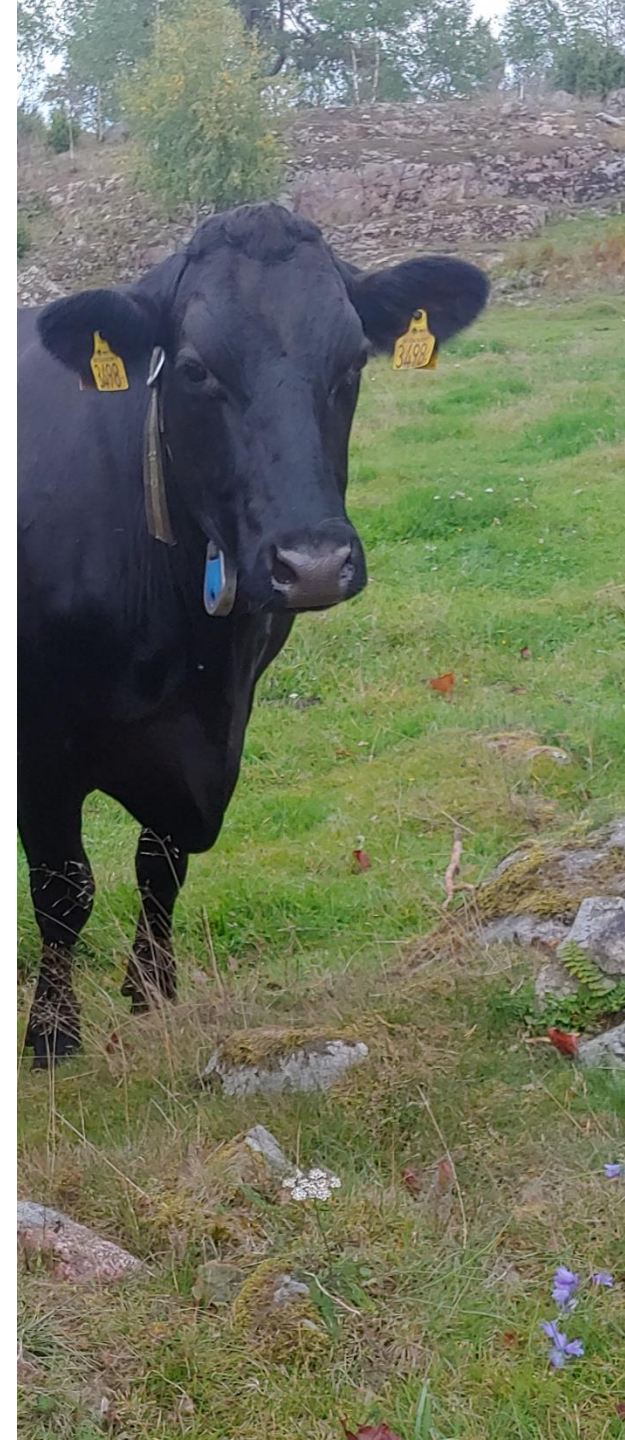
- Försäljningen minskar
- Efterfrågan behöver öka
- Riksdagsmål
- Offentlig upphandling
- Jordbrukspolitik som gynnar

...men djuren då!?

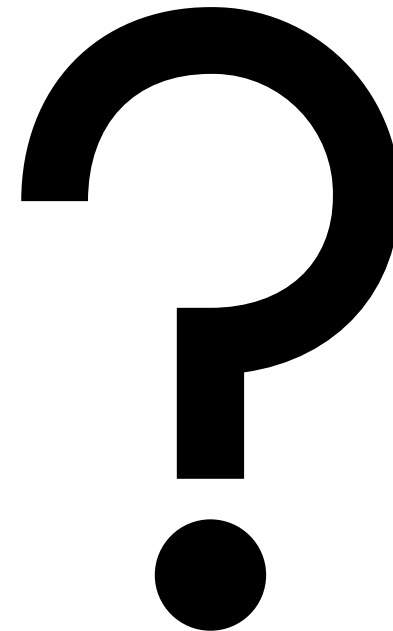
- Hög klimatpåverkan från idisslare
  - Men viktiga för betesmarkernas biologiska mångfald
- Fläsk och kyckling lägre klimatutsläpp men äter spannmål och soja
- Gödsel: näring och jordhälsa
- Jordbrukspolicyn: Kött baserat på gräs och restprodukter, som bidrar till biologisk mångfald
- Betesbaserad, svensk djurhållning ger fler öppna betesmarker men mindre kött
  - Konsumtionen måste minska

Vems ansvar? Och hur?

- Konsumentmakt?
- Bönderna?
- Politiken?
- Handeln?
- Kommuner. Södertälje bra exempel

Naturskyddsföreningen

Kampanjer

- Ekoeffekten, september 2023
- Miljövänliga veckan: Byt till eko
- Operation: Rädda bina- vår

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen

-118 liter

Bekämpningsmedel/år

-156 kg

Konstgödsel/år

4 464 m²

Obesprutad mark/år

Byt till ekologiskt

5 av 11

Bröd

Pasta

Potatis

Äpplen och päron

Mjölk och gräddor

Härdost

Smör och margarin

Ägg

Fågel

Griskött

Nötkött

Antal personer

4 st

Jag

Familj

Skola

Stad

Sverige

Valfritt antal

Miljövänliga veckan/green action week

- Vecka 40 varje år
- Tema ekofrukost och byt till eko
- Tidigare vinster: ekobananer, anti-scampi mm.
- Förslag på aktiviteter
  - Utställningar
  - Insändare
  - Ekofrukost
  - Besök hos bonden
  - Kan göras även längre fram

Så för att hjälpa bina...

- Ett mer varierat jordbrukslandskap
- Mer blommande miljöer
- Mindre bekämpningsmedel
- → ett förändrat jordbruk

Tack för mig!

Jenny.Ekman@

[naturskyddsforeningen.se](mailto:jenny.ekman@naturskyddsforeningen.se)

